

MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYATI ORGANLARIDA QAROR QABUL QILISH VA IJRO JARAYONINING INTEGRATSIYALASHGAN BAHOLASH YO'NALISHLARI

Axmedov Farxod Raxmonjonovich

Namangan davlat texnika universiteti doktoranti

g.mail: Grettacollin68@gmail.com

tel: +998 93 705 20 30

MAQOLA HAQIDA	ANNOTATSIYA
Qabul qilindi: 6-noyabr 2025-yil Tasdiqlandi: 10-noyabr 2025-yil Jurnal soni: 16-B Maqola raqami: 1 DOI: https://doi.org/10.54613/ku.v16i.1285 KALIT SO'ZLAR/ КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА/ KEYWORDS mahalliy davlat hokimiyati, qaror qabul qilish, samaradorlik, ijro etish, baholash, boshqaruv jarayoni, natijadorlik, ijro samaradorligi indeksi.	Ushbu tadqiqotda mahalliy davlat hokimiyati organlari tomonidan qabul qilinadigan boshqaruv qarorlarining samaradorligini baholash va ularning amalda qanday ijro etilayotganini kompleks tarzda tahlil qilish masalasi o'rganilgan. Qaror qabul qilish samaradorligi nafaqat qarorning tanlanish bosqichida, balki uning amalga oshirilish jarayonida ham to'liq namoyon bo'lishi ta'kidlanadi. Tadqiqotda qarorlarning bajarilishi, sifati, o'z vaqtida bajarilishi, aholining fikri va resurslardan foydalanish darajasi kabi omillarni qamrab olgan "Ijro samaradorligi indeksi" (ISI) modeli ishlab chiqilgan. Ushbu model yordamida qarorlar qabul qilish va ijro jarayoni o'zaro bog'liq holda baholanadi, bu esa mahalliy hokimiyatlar faoliyatining natijadorligini oshirishga, boshqaruvning shaffofligi va samaradorligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Kirish. Qarorlarni qabul qilish va ularni ijro etish samaradorligini oshirishga doir masalalarni hal qilish uchun mahalliy va xorijiy mualliflarning bir qator ilmiy ishlari mavjud bo'lib, ularda zamonaviy usullar taklif etilgan. Bu borada nazariy-metodologik hamda amaliy yo'nalishlarda ma'lum darajada ijobiy natijalarga erishilgan.

Zamonaviy boshqaruv jarayonlarida samarali qarorlar qabul qilish va ularni muvaffaqiyatli amalga oshirish muhim ahamiyat kasb etadi. Boshqaruv qarorlarining samaradorligi nafaqat tashkilot yoki davlat boshqaruvi tizimining umumiy natijadorligini belgilaydi, balki resurslardan oqilona foydalanish, sifat va vaqt me'yorlariga rioya qilish hamda jamiyat a'zolari tomonidan qabul qilinish darajasini ta'minlashga xizmat qiladi. Shu sababli, boshqaruv jarayonida qarorlar qabul qilish va ularning ijrosi samaradorligini baholash masalalari ilg'or ilmiy tadqiqotlarning markazida turib, turli nazariy va amaliy yondashuvlar ishlab chiqilgan.

Ushbu tadqiqotda boshqaruv qarorlarini qabul qilish samaradorligini baholash bilan birgalikda ushbu qarorlarni ijro etish samaradorligini baholashga yo'naltirilgan matematik modellashtrish va multikriterial baholash usullari tahlil qilinadi hamda yangi Ijro samaradorligi indeksi (ISI) modeli ishlab chiqiladi. Bu indeks boshqaruv qarorlarining bajarilishi darajasi, sifat ko'rsatkichlari, ijro vaqti, jamiyat fikri hamda resurslardan foydalanish samaradorligini hisobga olgan holda qarorlarning ijro jarayonini ko'p o'lchovli tahlil qilish imkonini beradi.

Mazkur ishda amaliyotga moslashtirilgan ushbu yondashuv va matematik model yordamida mahalliy davlat hokimiyati organlari va boshqa tashkilotlarda boshqaruv qarorlarining samaradorligini baholashning yangi mexanizmi taklif etiladi, bu esa boshqaruv jarayonlarini yanada optimallashtirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar tahlili. Ilmiy adabiyotlarda boshqaruv qarorlarining samaradorligini aniqlash va baholash bo'yicha ko'plab metodlar taklif etilgan bo'lsa-da, amaliyotda ularning kompleks va ko'p mezonli tahliliga ehtiyoj sezilmoqda. Ayniqsa, qaror qabul qilishning nafaqat tayyorlash va tanlash bosqichlari, balki ijro etish jarayonining o'zi samaradorlikka sezilarli ta'sir ko'rsatishi aniqlandi. Bu esa boshqaruv qarorlarining ijro samaradorligini o'lchash uchun yangi, integratsiyalashgan yondashuvlarni yaratishni talab qiladi.

L.Oxotnikova¹ fikriga ko'ra boshqaruv qarorlari samaradorligi – qo'yilgan maqsadga erishish darajasini tavsiflab, quyidagi mezonlar asosida aniqlanishi mumkin:

- natija va maqsad o'rtasidagi muvofiqlik;

- natija va unga erishish uchun sarflangan xarajatlar o'rtasidagi nisbat;

- olingan ijobiy natijalar va yuzaga kelishi mumkin bo'lgan salbiy natijalar o'rtasidagi nisbat;

- amalda erishilgan natija va kutilgan natija o'rtasidagi farq bilan aniqlash mumkin.

Tadqiqotchi olim V.I.Varfolomeyev² o'zining ilmiy ishlarida boshqaruv qarorlarining samaradorligini baholash yo'nalishlariga e'tibor qaratib, samaradorlikni baholashni ikki bosqichda amalga oshirish lozimligini asoslagan. Unga ko'ra boshqaruv qarorlarining samaradorligini baholash quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi;

- apriori (oldindan, nazariy) baholash bosqichi;

- aposteriori (keyinchalik, amalda) baholash bosqichi.

Apriori (nazariy) baholash - qarorni qabul qilishdan oldin, ya'ni uni amalda bajarishdan avval, uning qanday samaradorlik berishini oldindan baholash bo'lib, bunda intuitsiya (tajriba va sezgi) asosida bo'lishi yoki matematik modellarga asoslangan optimallashtirish orqali amalga oshirilishi mumkin.

Aposteriori (amaliy) baholash bu – qaror bajarilgandan keyin, ya'ni uning natijalari ko'ringach, haqiqiy natijalarga qarab baholash hisoblanadi. Bunda oldindan baholash (aprior) noto'g'ri bo'lsa, noto'g'ri qaror tanlanadi hamda keyingi baholash (aposterior) qilinmasa, xatolardan saboq olinmaydi, tajriba to'plash imkoniyati pasayadi.

Hozirgi vaqtgacha boshqaruv qarorlarining samaradorligi qayerda shakllanishi masalasida tadqiqotchilar o'rtasida bir fikrga kelinmagan. Ba'zi olimlarning, jumladan, boshqaruv qarorlari sohasidagi tanikli mutaxassis V.B. Remennikov³ning fikriga ko'ra, qarorning samaradorlik darajasi faqatgina uni bajarish bosqichida yuzaga chiqadi, loyiha (tayyorlash) bosqichida esa faqat uning sifat asoslari shakllantiriladi.

Biroq bu yondashuv amaliy tajriba bilan to'g'ri kelmaydi. Chunki agar tanlangan qaror varianti noto'g'ri bo'lsa, uni muvaffaqiyatli amalga oshirish natijasida yuqori samaradorlikka erishish deyarli imkonsiz bo'ladi.

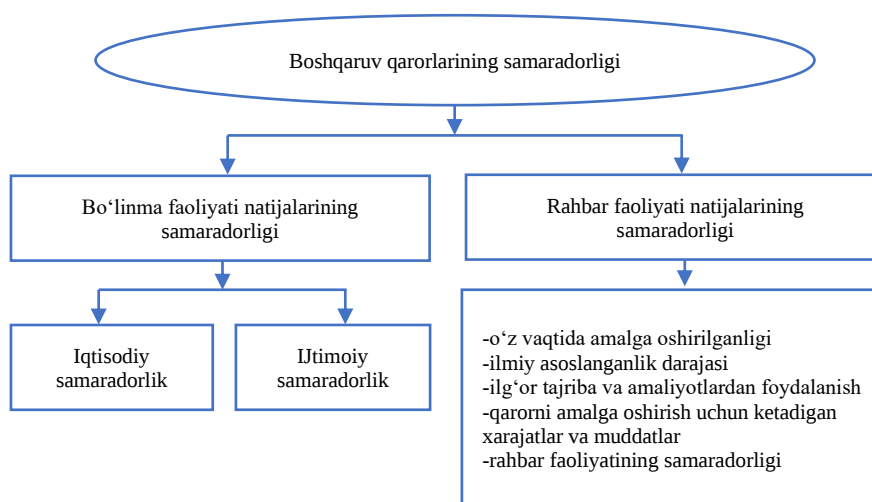
Rahbar faoliyati samaradorligi nuqtayi nazaridan uning bevosita vazifalari va faoliyati boshqaruv jarayonining — ya'ni qabul qilingan va amalga oshirilgan boshqaruv qarorlarining — natijadorligi orqali aniqlanadi.

Boshqaruv qarorlarining samaradorligini baholashning eng oddiy va qulay shakli — bu xarajatlar va natijalarni taqqoslashdir (1-rasm). Ushbu baholash shakli, iqtisodiy jihatdan eng maqsadga muvofiq variantni tanlashda asosiy mezon hisoblanadi.

¹ Охотникова, Л. Х. "Определение эффективности управленческих решений." *Транспортное дело России* 12-III (2006): 73-76.

² Варфоломеев В.И., Воробьев С.Н. Принятие управленческих решений: Учеб. пособие для вузов. - М.: КУДИЦ-ОБРАЗ, 2001. - С.20

³ Ременников В.Б. Разработка управленческого решения. – М: Юнити-Дана, 2000

1-rasm. Boshqaruv qarorlari samaradorligi⁴

Biroq, bu jarayonda boshqaruv qarorlarining iqtisodiy foydasini baholash bilan birga, sifat ko'rsatkichlari va mavjud xavflarni ham inobatga olish lozim.

Ko'plab yetuk iqtisodchi olimlarning tadqiqotlarida boshqaruv qarorlarini qabul qilish samaradorligining evolyutsiyasi asosan qarorlarni ishlab chiqish va tanlash bosqichlari bilan bevosita bog'lanadi. Ushbu yondashuvga ko'ra, qaror qabul qilish jarayoni — ya'ni muammoni tahlil qilish, ma'lumotlarni yig'ish, alternativalarini shakllantirish va optimal variantni tanlash — samaradorlikka zamin yaratadi.

Biroq, bu jarayonning yakuniy samarasi, ya'ni qarorning real natijalari, aynan uning amalga oshirilish bosqichi bilan chambarchas bog'liq ekanini alohida ta'kidlash zarur. Zero, qaror ijrosining tashkiliy, moliyaviy, institutsional va inson omillariga asoslangan mexanizmlari uning natijaviyligini belgilovchi asosiy determinantlar sirasiga kiradi.

Shunday ekan, qaror qabul qilish samaradorligini kompleks tahlil qilishda nafaqat tanlash bosqichining sifat mezonlari, balki ijro jarayonining samaradorlikka ta'sir etuvchi omillari ham chuqur o'rganilishi lozim.

Metodlar. Tadqiqot quyidagi asosiy usullarga tayangan holatda amalga oshirildi:

Tizimli tahlil — boshqaruv qarorlari jarayoni (qabul qilish, amalga oshirish va baholash)ning bosqichma-bosqich strukturaviy tahlili.

Ilmiy adabiyotlar sharhi — L. Oxotnikova, V.I. Varfolomeyev, V.B. Remennikov kabi olimlarning qaror samaradorligi haqidagi yondashuvlarini o'rganish orqali nazariy asoslar shakllantirildi.

Matematik modellash — boshqaruv qarorlari ijrosining murakkab, ko'p omilli jarayonini raqamli ifodalash uchun ISI formulasi ishlab chiqildi.

Ekspert baholash usuli — ISI formulasi ichidagi og'irlik koeffitsientlarini (α , β , γ , δ) aniqlash uchun sohaga oid mutaxassislarning ekspert fikrlari asosida koeffitsientlar belgilandi.

Natijalar. Tadqiqot natijasida boshqaruv qarorlarining ijrosini baholashga mo'ljallangan Ijro samaradorligi indeksi (ISI) formulasi ishlab chiqildi. Mazkur indeks turli ko'rsatkichlarni inobatga olgan holda, qarorlarning bajarilish darajasi, sifat omillari, ijro vaqti,

jamoatchilik fikri va resurslardan foydalanish samaradorligini kompleks tarzda baholash imkonini beradi.

Biz tomonimizdan ishlab chiqilgan Ijro samaradorligi indeksi (ISI) modeli davlat boshqaruvi va turli tashkilotlar faoliyatini baholashda ko'p mezonli yondashuv asosida matematik modellash tirish imkoniyatini yaratadi. Mazkur modelning bosh maqsadi — boshqaruv qarorlarining ijro etilishi davomida yuzaga keladigan turli omillarni yagona, umumlashtirilgan indeks shaklida ifodalash orqali ularning kompleks samaradorligini aniqlashdan iborat.

Taklif etilgan yondashuv zahirida bugungi kunda amaliyotda keng qo'llanilayotgan ilg'or ilmiy prinsiplarga — xususan, ko'rsatkichlar asosida faoliyatni baholash (Performance Evaluation), ko'p mezonli qaror qabul qilish (Multi-Criteria Decision Making, MCDM), samaradorlik indekslari (Efficiency Index) hamda jamoat sektoridagi faoliyatni baholash (Public Sector Evaluation) metodologiyalariga asoslangan holda yaratilgan bo'lib, modelning matematik ifodasi quyidagicha taklif etiladi:

$$ISI = (QI^{\alpha} * BI^{\beta} * VT^{\gamma} * AF^{\delta}) * \left(1 - \frac{RS}{100}\right)$$

Ushbu ishlab chiqilgan formula orqali mahalliy davlat boshqaruvi organlari hamda boshqa tashkilotlar tomonidan qabul qilingan boshqaruv qarorlarining amalga oshirilish darajasi keng qamrovli, ko'p mezonli yondashuv asosida baholanishi mumkin bo'ladi. Model qaror ijrosi jarayonining turli jihatlarini bir vaqtning o'zida tahlil qilishga imkon yaratadi. Jumladan, qarorlarning qanchalik to'liq amalga oshirilgani, ularning sifat darajasi, belgilangan muddatda bajarilishi, aholining ushbu jarayonga munosabati hamda resurslardan qanchalik samarali foydalanilganligi kabi muhim ko'rsatkichlar inobatga olinadi.

Formulaga kiritilgan har bir parametr o'zining vazni — ya'ni og'irlik koeffitsiyenti (α , β , γ , δ) bilan ifodalanadi. Bu koeffitsiyentlar soha mutaxassislarining ekspert baholari asosida aniqlanadi va turli ko'rsatkichlarning qaror samaradorligiga ta'sir darajasini ifodalaydi. Modellash tirishda foydalaniladigan ko'rsatkichlar va ularning mazmuniy tavsifi quyida, 1-jadvalda taqdim etilgan.

1-jadval

Ko'rsatkichlar tavsifi ⁵		
N ^o	Belgilanishi	Tavsifi
1	QI — Qarorlarning bajarilishi	Qarorlarning nechta foizi to'liq bajarilgan
2	BI — Bajarilish sifati	Sifatli, texnik va normativ talablarga muvofiqlik
3	VT — Vaqtida bajarilish	Reja asosida o'z vaqtida amalga oshirilganlik foizi
4	AF — Aholi fikri	Qaror ijrosi bo'yicha ijtimoiy baho (so'rovlar asosida)
5	RS — Resurs sarfi	Resurslardan foydalanish (kamroq — yaxshi)
6	$\alpha, \beta, \gamma, \delta$	Ko'rsatkichlarning og'irlik koeffitsientlari, ekspert bahosi asosida belgilanadi (masalan, 0,25, 0,3 va h.k. jami 100 foizda bo'lishi lozim)

⁴ Жаңузак, Б. Ш., and Н. А. Турсунбаева. "Оценка эффективности принятия управленческих решений." *ки токтомаматов атындагы эл аралык университеттин*: 15.

⁵ Muallif tomonidan tayyorlangan

Taklif etilgan ko'rsatkichlar majmuasi ko'p mezonli baholash (multikriterial tahlil) tamoyillariga asoslanadi. Bunday yondashuv qarorlarning faqat yakuniy natijalarini emas, balki ularni amaliyotga tatbiq etish davomida yuzaga keladigan muhim bosqich va jihatlarni ham qamrab olgan holda baholash imkonini yaratadi. Ko'p mezonli baholashning ilmiy ahamiyati shundaki, u boshqaruv qarorlarining ijro jarayonini ko'p qirrali va integratsiyalashgan yondashuvda tahlil qilish imkoniyatini sezilarli darajada oshiradi.

Ijro samaradorligi indeksi (ISI) formulasi, aslida, klassik Multi-Criteria Decision Making (MCDM) metodologiyalarining mahalliy davlat boshqaruvi tizimlariga moslashtirilgan, amaliy foydalanishga yo'naltirilgan modellashtirish variantidir. Bu yondashuv qarorlarning nafaqat yakuniy ko'rinishini, balki ularni hayotga tatbiq etishdagi har bir muhim bosqichni aniq mezonlar asosida baholash imkoniyatini beradi.

An'anaviy yondashuvlarda qaror ijrosining samaradorligi odatda bitta oddiy ko'rsatkich – masalan, "ijro foizi" yoki "amalg oshirilgan

qarorlar soni" kabi statistikalar orqali ifodalanadi. Biroq bunday usul qarorlar jarayonining muhim tomonlarini inkor etishi mumkin, chunki:

qarorlar son jihatdan bajarilgan bo'lsa-da, ularning sifati talabga javob bermasligi mumkin;

qarorlar ortiqcha vaqt yoki resurs sarfi bilan kechikkan holda amalga oshirilgan bo'lishi mumkin;

qarorlar jamiyat a'zolari tomonidan salbiy baholangan bo'lishi ehtimoldan holi emas.

Shu sababli ko'p mezonli tahlil yondashuvi – ya'ni multidimensional baholash – boshqaruv qarorlari ijrosining har bir muhim ko'rsatkichini hisobga olib, ularni tizimli tarzda baholash imkonini taqdim etadi.

Mazkur tamoyillarga tayangan holda, formulani qanday ishlashini amaliy jihatdan namoyish etish maqsadida, quyidagi 2-jadvalda qaror ijrosiga oid shartli qiymatlar keltirilgan.

2-jadval

Qarorlar ijrosining shartli qiymatlari va o'g'irliklari ⁶		
Ko'rsatkich	Qiymat	Og'irlik
QI	80	$\alpha=0,3$
BI	75	$\beta=0,25$
VT	60	$\gamma=0,2$
AF	90	$\delta=0,25$
RS	30	foizda

Yuqoridagi 2-jadvalda keltirilgan qiymatlar asosida qadamlar orqali amallarni bajaramiz.

1-qadam: Har bir ko'rsatkichni darajaga ko'taramiz;

$$QI^{0,3} = 80^{0,3} \approx 4,27$$

$$BI^{0,25} = 75^{0,25} \approx 3,72$$

$$VT^{0,20} = 60^{0,20} \approx 2,47$$

$$AF^{0,25} = 90^{0,25} \approx 3,17$$

2-qadam: Ko'paytirish (numerator);

$$4,27 \cdot 3,72 \cdot 2,47 \cdot 3,17 \approx 124,44$$

3-qadam: Resurs sarfi omilini hisoblaymiz;

$$1 - \frac{30}{100} = 0,7$$

4-qadam: Yakuniy ISI hisoblash;

$$ISI = 124,44 \cdot 0,70 \approx 87,1$$

Olingan natijani biz taklif etgan ijro samaradorligini baholash shkalasiga qo'yamiz. 3-jadvalda ilmiy tadqiqotda ishlab chiqilgan ijro samaradorligini baholash shkalasi keltirilgan.

3-jadval

Ijro samaradorligini baholash shkalasi ⁷			
№	ISI oraliqlari	Baholash darajalari	Tavsif
1	0 – 15	Juda past samaradorlik	Funksional izchillik mavjud emas, qarorlar ijrosiz yoki resurs isrofi haddan tashqari yuqori
2	16 – 40	Past samaradorlik	Ijroda jiddiy tizimli kamchiliklar mavjud, samaradorlik chegaradan past
3	41 – 60	O'rtacha samaradorlik	Qarorlar asosan bajarilgan, biroq resurslar yoki sifat komponentlarida zaiflik mavjud
4	61 – 80	Qoniqarli samaradorlik	Ijro barqaror, ko'rsatkichlar o'rtacha-yaxshi oraliqda, tizim ishlamoqda
5	81 – 100	Yuqori samaradorlik	Qarorlar to'liq va sifatli bajarilgan, vaqt va resurslar optimal darajada foydalangan

Yuqoridagi ilmiy formula va uni amalga oshirish mexanizmlardan quyidagilarda foydalanish mumkin:

- mahalliy davlat hokimiyati organlarining qaror ijrosini baholash;
- tashkiliy samaradorlik monitoring;
- mahalliy hokimiyatlar faoliyatini reytinglashda.

Muhokama. Tadqiqot davomida ishlab chiqilgan Ijro samaradorligi indeksi (ISI) modeli boshqaruv qarorlarining samaradorligini baholashda yangi yondashuv sifatida e'tiborga loyiq. An'anaviy yondashuvlardan farqli o'laroq, bu model qarorlarning faqat son jihatdan ijro etilganligi bilan cheklanmasdan, balki ularning sifat ko'rsatkichlari, vaqt me'yorlariga muvofiqlik, ijtimoiy qabul qilinishi va resurslardan foydalanish darajasi kabi omillarni ham kompleks baholashga imkon yaratadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, boshqaruv samaradorligini ko'p mezonli (multikriterial) baholash usuli orqali aniqlash — amaliyotda mavjud bo'lgan bir qator kamchiliklarni bartaraf etadi. Jumladan, ISI formulasi asosida baholangan natijalar shuni ko'rsatmoqdaki, qaror ijrosi to'liq amalga oshirilgan taqdirda ham, agar u sifatsiz bo'lsa, kechiktirilsa yoki ortiqcha resurslar sarflansa — umumiy samaradorlik sezilarli darajada pasayadi. Bu esa, "natija emas, balki jarayon ham muhim" degan yondashuvning to'g'riligini isbotlaydi.

Shuningdek, tajriba asosida hisoblab chiqilgan ISI = 87,1 natijasi bo'yicha qaror ijrosi yuqori samaradorlik toifasiga kirgani ko'rindi. Biroq resurs sarfi 30% atrofida bo'lganligi, ushbu komponentning umumiy samaradorlikka salbiy ta'sir ko'rsatishini ko'rsatadi. Bu esa, resurs tejamkorligini oshirish orqali modeldagi natijani yanada yuqori bosqichga olib chiqish mumkinligini anglatadi. Bunday tahlil har bir tashkilot uchun optimal strategik qarorlar ishlab chiqish va ichki jarayonlarni takomillashtirishda muhim vosita bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Tadqiqot L. Oxotnikova, V.I. Varfolomeyev va V.B. Remennikov tomonidan ilgari surilgan nazariyalar asosida mustahkamlangan bo'lib, ularning qaror samaradorligiga oid mezonlari ISI modelining nazariy bazasini shakllantirishda asosiy manba bo'lib xizmat qildi. Ayniqsa, apriori va aposteriori baholash yondashuvlarini modellashtirishga integratsiya qilish — ISI modelining real sharoitlarda qo'llanuvchanligini oshiradi.

Shu bilan birga, tadqiqotda taklif etilgan og'irlik koeffitsientlarini ekspert baholari asosida belgilash usuli ISI formulasi moslashuvchanligini ta'minlaydi. Bu esa uni turli hududlar, sohalar va tashkilotlar kontekstida moslashtirish imkonini beradi. Ya'ni, ushbu yondashuv universal tavsifga ega bo'lib, har qanday boshqaruv tizimiga integratsiyalash mumkin.

⁶ Muallif tomonidan ishlab chiqilgan

⁷ Muallif tomonidan iashlab chiqilgan

Biroq, ushbu yondashuvning ba'zi cheklovlari ham mavjud:

- ekspert baholarining subyektivlik darajasi model natijalariga ta'sir ko'rsatishi mumkin;
- resurs sarfi komponentini aniq o'lchash ba'zida murakkab va ziddiyatli bo'lishi mumkin;
- ijtimoiy fikr komponenti esa doimiy so'rovlar va monitoringni talab qiladi, bu esa xarajat va vaqt resurslarini oshiradi.

Kelgusida, ISI modelining ilg'or sun'iy intellekt va ma'lumotlar tahlili vositalari bilan integratsiyasi ushbu cheklovlarni minimallashtirishi mumkin. Masalan, real vaqtli monitoring, avtomatlashtirilgan ko'rsatkichlar yig'ish tizimlari yoki blokcheyn asosidagi boshqaruv mexanizmlari orqali qaror ijrosi ustidan aniq nazoratni ta'minlash mumkin bo'ladi.

Xulosa va takliflar. Tadqiqotda boshqaruv qarorlarining samaradorligini baholashga kompleks, ko'p mezonli yondashuv asosida yondashilib, Ijro samaradorligi indeksi (ISI) modeli ishlab chiqildi. Taklif etilgan model boshqaruv qarorlarining nafaqat bajarilish darajasi, balki ularning sifati, o'z vaqtida amalga oshirilishi, jamoatchilik fikri va resurslardan foydalanish samaradorligini integratsiyalashgan tarzda tahlil qilish imkonini beradi. ISI modeli nazariy asosga ega bo'lishi bilan birga, amaliyotda qo'llash uchun mos, moslashuvchan va tizimli baholash vositasi sifatida tavsiflanadi. Bu yondashuv boshqaruv qarorlarining faqat natijalariga emas, balki ularni hayotga tatbiq etish jarayonining barcha muhim jihatlariga ham baho berishga zamin yaratadi.

Yuqoridagi ilmiy tahlillarni umumlashtirib mazkur yo'nalishdagi faoliyatni yanada rivojlantirish quyidagilarni taklif qilamiz:

Adabiyotlar ro'yxati

1. Охотникова, Л. Х. "Определение эффективности управленческих решений." Транспортное дело России 12-III (2006): 73-76.
2. Варфоломеев В.И., Воробьев С.Н. Принятие управленческих решений: Учеб. пособие для вузов.- М.: КУДИЦ-ОБРАЗ, 2001. - С.20

- raqamlashtirish va avtomatlashtirish asosida real vaqtli ISI monitoring tizimini joriy etish orqali mahalliy davlat boshqaruvi organlarida qaror ijrosini baholash uchun ISI formulasi asosida raqamli monitoring tizimi ishlab chiqilishi va faoliyatga tadbiq etilishi lozim. Bu tizim orqali har bir qarorning ijrosi real vaqt rejimida nazorat qilinadi, bu esa tezkor tahlil va moslashuvchan boshqaruvni ta'minlaydi.

- soha va hududlar kesimida ISI modelini moslashtirish va standartlashtirish bilan har bir sohaning (masalan, sog'liqni saqlash, ta'lim, infratuzilma) o'ziga xos xususiyatlarini inobatga olgan holda, ISI ko'rsatkichlari og'irliklarini sektorlar bo'yicha individual ravishda sozlash mexanizmi ishlab chiqilishi lozim. Bu ISI modelining universalligini saqlab, uni hududiy yoki tarmoqqa xos sharoitlarga moslashtirish imkonini beradi.

- sun'iy intellekt va mashinaviy o'rganish asosida ekspert baholashlarini avtomatlashtirish, ya'ni og'irlik koeffitsiyentlari va ijtimoiy fikr komponentlari subyektiv baholarga asoslanganligi sababli, bu yo'nalishda SI texnologiyalarini jalb qilish, masalan, mashinaviy o'rganish yordamida tahlillarni avtomatlashtirish orqali aniqlikni oshirish va inson omiliga bog'liqlikni kamaytirish mumkin.

- mahalliy davlat hokimiyati organlari qarorlari ijrosini baholash asosida reyting tizimini takomillashtirish va rag'batlantirish mexanizmini joriy etish ISI modeli asosida mahalliy hokimiyatlar, tashkilotlar yoki mansabdor shaxslar uchun yillik yoki choraklik samaradorlik reytinglarini tuzish mumkin. Bu reytinglar asosida faoliyat samaradorligi yuqori bo'lgan subyektlarni moddiy yoki nomoddiy rag'batlantirish mexanizmini yaratish, boshqaruvning sifatini oshirishga xizmat qiladi.

3. Ременников В.Б. Разработка управленческого решения. – М: Юнити-Дана, 2000

4. Жанузаков, Б. Ш., and Н. А. Турсунбаева. "Оценка эффективности принятия управленческих решений." кш токтомаматов атындагы эл аралык университеттин: 15.